

| AUGUST ARONSSON: *Löfte, tvist och försoning – politikens spelregler i 1300-talets Norden*, Studia Historica Upsalenensia 257, Uppsala 2017, 156 s., til gratis download på Uppsala Universitets hjemmeside.

I de senere år har man i middelalderforskningen underlagt den politiske historie antropologiske og sociologiske synsvinkler, hvorved de enkelte begivenheder, hvis sammenhæng til tider kan forekomme højst besynderlig i et klassisk årsag-virkning-skema, bedre lader sig forstå som led i ritualiserede normer og handlemønstre. Af fremtrædende navne kan man nævne Gerd Althoff (*Spielregeln der Politik im Mittelalter*, 1997) og Hans Jacob Orning (*Unpredictability and Presence: Norwegian Kingship in the High Middle Ages*, 2008). August Aronsson lægger sig med sin afhandling i naturlig forlængelse heraf.

Aronssons kronologiske afgrænsning er 1300-tallet, dvs. snarere fra slutningen af 1200-tallet til Valdemar Atterdags død i 1375. Hovedvægten i undersøgelsen ligger på Sverige, men også Danmark og Norge inddrages på en måde, så han med rimelighed kan tale om Norden. Selv om Norden i 1300-tallet er en yderst kompleks størrelse, har Aronsson et sikkert greb om stoffet, og han mestrer på fortrinlig vis kildematerialet. Det er en klassisk lærd forfatter, vi har med at gøre, hvilket er et glimrende eksempel på, at uanset hvilke nye, interessante problemstillinger man kan forestille sig, kommer man ikke uden om den elementære kildelæsning. Aronssons afhandling holder sig tæt til kilderne, hvilket fra undertegnede er ment som en stor ros.

Kildenærhed behøver selvfølgelig ikke at være ensbetydende med manglende overblik, hvilket man heller ikke kan beskyldes Aronsson for. Hans mål er at beskrive de normer, ritualer og begreber, der gjorde sig gældende ved de fyrstelige edsaflæggelser, krigserklæringer og fredsslutninger, og at vise disse ritualers og begrebers indvirkning på de fyrstelige agerendes handlinger. Kortlægningen og analysen af de enkelte kategorier (ed, fejde, slægtskab etc.) og det dermed forbundne vokabular fejler ingenting, men det virker i nogen grad forceret, at man i alle tilfælde skulle kunne nå frem til en logik, der kaster nyt lys over de agerendes handlinger og sammenhængen imellem disse. At den politiske ageren ikke bare er den rene handling, men altid sker i sammenhæng med en eller anden form for ideologi, norm eller social kontekst, er der naturligvis ikke tvivl om. Her synes Aronsson at løbe åbne døre ind, også selv om han klæder sin analyse i vægtige, men i virkeligheden ikke videre oplysende betegnelser som „operationalisering“ og „diskursiv arena“. Når det på side 81 som afslutning på et afsnit om fejdens sociale logik hedder, at „1300-talsfurstarnas sätt att hantera sina motsättningar med varandra måste ha haft en relation till de normer som styrde synen på konflikter och konfliktlös-

ning hos samhället i övrigt“, forekommer dette ikke som en epokegørende erkendelse. En vigtig indsigt når Aronsson derimod frem til i forbindelse med de mange kongeaftættelser i 1300-tallet. Det er således højst interessant, at Aronsson nærmer sig en typologi for de klager, man fremførte mod de afsatte konger (Christoffer 2. og samtlige svenske konger imellem 1266 og 1389, undtagen Magnus Ladulås), således at det ikke i så høj grad handlede om, hvorvidt disse klager var sande eller ej, men at de var en ritualiseret måde for oprørsmændene at legitimere deres alvorlige og potentielt livsfarlige skridt på. At propagandaskrifterne *Libellus de Magno Erici rege* og *Erikskrönikan* har hver deres katalog af beskyldninger imod kongerne Birger Magnusson (afsat 1320) og Magnus Eriksson („Smek“) (afsat 1364), er måske ikke så mærkeligt, men det er et interessant perspektiv, at disse kataloger ikke nødvendigvis er blevet til i en rig forfatterfantasi, men afspejler en politisk retorik, som man kendte, og som man har anset for nødvendig ved aftættelsen af de to konger. Hermed er man bedre rustet til at skelne imellem retorik og de egentlige motiver bag aftættelserne.

Et surt opstød: Aronsson nævner (s. 31) Erik Lönnroths *Sverige och Kalmarunionen* fra 1934, hvori begreberne „regimen politicum“ og „regimen regale“ bruges til at forstå den angivelige ideologiske dikotomi imellem kroningsbrevet og den såkaldte unionstraktat. Her ville det have klædt Aronsson at nævne den nyere forskning (Markus Hedemann, „Unionsbrevets kongelige program og krigen om Slesvig“, *Scandia* 2011; Frode Hervik, *Nordisk politik og europeiske ideer. En analyse af nordiske forfatningsdokumenter*, 2012; Raphaëlle Schott, *Les Conseillers au service de la reine Marguerite: Études des Riksråd nordiques*, 2014), som tager et generalopgør med Lönnroths teori.

Dette til trods skal det understreges, at der findes mange værdifulde indsigter i afhandlingen, som med fordel kan operationaliseres – for nu at bruge dette ord – fremover i middelalderforskningen. Således peger Aronsson s. 86 på et meget væsentligt forhold, nemlig at opfattelsen af kongemagten som arvelig ikke behøvede at stå i modsætning til opfattelsen af kongemagten som beroende på valg. I virkeligheden har vi her bogens sensation, og gråzonen imellem valget og arveret kan man med fordel arbejde videre med i lyset af John Watts betragtning af den middelalderlige kongemagt som en mellemting imellem embede og ejendom (s. 44). Endvidere har Aronsson ret, når han i sin analyse s. 49 af den særlige voldgiftsinstitution skriver, at dette i forbløffende ringe grad er blevet inddraget i forskningen. Aronsson leverer selv en udmærket analyse af voldgiftens anvendelse i Norden i 1300-tallet, og han har hermed åbnet et lovende forskningsfelt, som nemt lader sig strække til 1400- og 1500-tallet.

Markus Hedemann